

Pesachim Sources 8

משנה למלך הלכות קרבן פסח פרק א הלכה א

[א] מצות עשה לשחוט הפסח כו'. כל הני דתנן בפ"ק דחגיגה דפטורים מראיה והביאם רבינו לקמן פ"ב מהל' חגיגה נראה דחייבים בקרבן פסח דהא מיעוטא דהנהו בראיה כתיבי ולא ילפינן פסח מראיה. וזהו שסתם רבינו וחייב הכל. אך ראיתי להתוס' בפ"ק דפסחים (דף ג') ד"ה מאליה שכתבו ור"י בן בתירא שלא עלה לרגל י"ל שלא היה לו קרקע או זקן היה שאינו יכול להלוך ברגליו דפטור מפסח כמו מראיה ע"כ. ולא ידעתי הא היכא רמיזא דהני פטירי מפסח ובגמרא לא פטרו זקן מפסח אלא כשאינו יכול לאכול כזית. ולא ידעתי אי אליבא דתוס' לגמרי ילפינן פסח מראיה אלא דזה לא יתכן דהא נשים פטורות מראיה וחייבים בפסח. ואם נאמר דהני דוקא דכתבו התוס' ילפינן מראיה לא ידעתי מנא להו. עוד ראיתי לתוס' שם שכתבו א"נ נציבין חו"ל היא כו'. ולא ידעתי מה הועיל היותו חו"ל דאי לפוטרו מפסח ראשון כל שהיה רחוק ט"ו מיל פטור ואי ס"ל דמי שדר בחו"ל פטור לגמרי אף מפסח שני זה לא ידעתי היכא איתיה ואף במצות ראייה לא ראיתי שיפטרו למי שדר בחו"ל. סוף דבר שדברי התוס' מתחלתם עד סופם צריכים אצלי תלמוד:

מרומי שדה מסכת פסחים דף ג עמוד ב

תוס'. ד"ה מאליה כו'. וי"ל שלא היה לו קרקע או זקן היה כו' דפטור מפסח כמו מראיה כו'. ופי' דלא חל חיוב פסח אלא על מי שהוא בירושלים, ויכול לעשות הפסח אחר חצות. ואפילו פסח שני לא נתחייב אלא מי שהוא בדרך רחוקה, היינו שהולך לירושלים לראות פנים, ויגיע לאחר שחיתת הפסח. אבל מי שלא יגיע כלל לירושלים בפסח, אינו בר חיוב כלל. וכיון שפטור מראיה ממילא פטור מפסח, ובחנם נתקשה בזה המל"מ ריש הלכות קרבן פסח. ומה שהקשה שם עוד מהא דנשים פטורות מראיה וחייבות בפסח. גם זה אינו אלא בנשים שבירושלים, שפטורות מלבא בעזרה. ומש"כ התוס' אי נמי נציבין חו"ל היא כו'. פי' א"כ לא היה לו קרקע באר"י, וקרקע שבחו"ל כמטלטלין דמי כדאי' בערכין דף כ"ט:

תורת האדם שער האבל - ענין שמועה ולקוט עצמות

ענין שמועה ולקוט עצמות

(צה) (מו"ק כ' א') תנו רבנן שמועה קרובה נהגת שבעה ושלישים שמועה רחוקה אינה נהגת אלא יום אחד. איזו היא רחוקה ואיזו היא קרובה, רחוקה לאחר ל' קרובה בתוך ל', וחכ"א אחת שמועה רחוקה ואחת שמועה קרובה נהגת שבעה ושלישים. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין הלכה כדברי המחמירין חוץ מזו שאע"פ שר' עקיבא מיקל וחכמים מחמירין הלכה כדברי ר"ע דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל. ר' חנינא חוזא אתיא ליה שמועתא דאבוה מבי חוזאי אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה הרי אמרו שמועה רחוקה אינה נהגת אלא יום אחד, אלמא אפי' על אביו ועל אמו אינה נהגת אלא יום אחד, ומסתברא הני מילי לענין גזרת שבעה אבל לענין גזרת שלשים נהג הוא על אביו ועל אמו בתספורת עד שיגערו בו חבריו, ובגיהוץ עד שיגיע הרגל ויגערו בו, וליכנס לבית השמחה עד שנים עשר חדש וכן בשאלת שלום, ומונה מיום מיתה ולא מיום שמועה, לפיכך אם באת לו שמועה על אביו לאחר י"ב חדש אינו נהג אלא יום אחד בין בגזרת שבעה ובין בגזרת שלשים. רב בר אחוה דר' חייא דהוא בר אחתיה דר' חייא כי סליק להתם אמר ליה אבא קיים א"ל אימא קיימת אימא קיימת א"ל אבא קיים א"ל לשמעיה חלוץ לי מנעלי והולך כלי אחרי לבית המרחץ, ש"מ תלת שמע מינה אבל אסור בנעילת הסנדל וש"מ שמועה רחוקה אינה נהגת אלא יום אחד וש"מ מקצת היום ככולו.

קשיא לי מאי האי דקאמרינן אבל אסור בנעילת הסנדל כלומר בשמועה רחוקה, פשיטא אלא במאי נהגת יום אחד. ונראה לי דאינו אסור אלא בנעילת הסנדל קאמר, לומר שדיו מכל גזרות אבלות בחליצת מנעלו וסנדלו, ואינו צריך שילך לביתו וכפה מטותיו ויתעטף בראשו, שהרי ר' חייא לא עשה אלא חליצת מנעלין ומיד הלך לבית המרחץ לא כפה ולא עטף. וכן במלאכה ורחיצה וסיכה ותשמיש וקריאת תורה, בכולן לא נהג כלום, לפי שאין שעה אחת מתפרסמת עליו באיסורן, משום הכי דייק דשמועה רחוקה כיון שקבל עליו אבלות בחליצת הסנדל דיו, וכן הדין במי שאין לו מנעלים ברגליו שמתעטף כאבל או כופה מטתו שעה אחת ויוצא ידי חובתו, ובודאי אם היה עוסק במלאכה או שהיה רוחץ וסך או קורא בתורה ובאת לו שמועה רחוקה, הרי זה מפסיק שעה אחת משום אבלות וחוזר למה שבידו, אבל מכל מקום אין יוצא ידי חובת שמועה בהפסק זה עד שיעשה מעשה הניכר לאבילות שיהא אבלות מתפרסמת עליו בכך, כגון חליצת מנעל וסנדל או עטיפת הראש שהן מצות עשה שבאבילות, אי נמי כפיית מטתו שאף הן יש בהן צד מעשה, כך נראה לי, וכן נראה שהיה רבי חייא לובש תפילין בשעת שמועה זו, שלא היה דרכו של אותו צדיק לילך בלא תפילין אף על פי כן לא חלץ תפיליו כלל, והטעם לזה לפי שאפילו בשני של אבלות מניח תפילין ואינו חולץ אלא ביום ראשון בלבד, ולא תהא שמועה רחוקה חמורה מיום שני של אבלות קרובה. הילכך אם היה לובש תפילין בשעת שמועה של אבלות רחוקה אינו חולצן אלא מתעטף ראשו או חולץ מנעל וסנדל ודיו.

חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף ד עמוד א

שמע מינה אבל אסור בנעילת הסנדל. הקשה הרי"ט ז"ל מאי קאמר הא בהדיא שמעינן ליה מיחזקאל (מו"ק ט"ו ב'), ותירץ דהא קמ"ל דאע"ג דשמועה רחוקה אין לו לנהוג כל עניני אבילות ובמקצתה (הרילו) [הקילו] צריך שינהוג מאותן שהם בגופו כגון נעילת הסנדל וכיוצא בו, וסברינא בדוכתה, וזהו שלא חלץ תפיליו מדלא מפרש לה תלמודא, וכן בדין (שהביא) [שהרי] אף אבל גמור אינו אסור בהם מיום שני ואילך ע"כ.

חידושי הר"ן מסכת פסחים דף ד עמוד א

שם ש"מ אבל אסור בנעילת הסנדל, כלומ' בשמועה רחוקה דאלו באבילות קרובה הא פשטינן ליה התם בפרק (כיצד) [אלו] מגלחין [מו"ק טו ב] מדא"ל רחמנא ליחזקאל וכו' כדאמרי' התם, אבל בשמועה רחוקה סד"א דכיון שאינה נוהגת אלא לשעה אחת ואותה שעה אי אפשר לו לקיים כל מצוות הנהוגות באבל, שלא יהיה אסור בנעילת הסנדל, קמ"ל דבשעה שנוהג באבילות אסור בכל מה שאבל אסור בו, ונעילת סנדל לאו דוקא אלא ה"ה לכל מצות לא תעשה כרחיצה וסיכה, אבל מצות עשה בכפיית המטה לא שהרי לאלתר עובר אבילותו, ולפיכך אינו חייב לילך לביתו ויכפה מטתו ויתעטף בראשו, שהרי רבי חייא לא כפה ולא עטף אלא חלץ מנעליו ומיד הלך לבית המרחץ, ומיהו מי שאין לו מנעלים ברגליו מתעטף כאבל או כופה מטתו שעה אחת שצריך שיעשו איזו מעשה שיהא ניכר בו שהוא אבל, ואפילו היה עוסק במלאכתו או היה רוחץ וסך או קורא בתורה ובאת לו שמועה רחוקה שהוא מפסיק לאבילותו, מיהו אינו יוצא ידי חובתו בהפסק זו, עד שיעשה מעשה שיהיה אבילותו מתפרסמת עליו בכך כגון חליצת מנעל וסנדל או עטיפת הראש, ומכיון שלא אמרו שקרע עליהם יש ללמוד שאין קורעין על שמועה רחוקה, וכן אמרו בפרק ואלו מגלחין [שם כ ב] קריעה בלא שבעה מי איכא, אלא שאמרו שם דלכבוד אביו ואמו קורע אפילו בשמועה רחוקה, ומהא משמע דהאי עובדא לא הוה על אביו ואמו, ואיבו קיים גרסינן, ואי נמי גרסינן אבא דרך כבוד היה קוראו כן.

רמב"ם הלכות אבל פרק ז הלכה ב

כיצד מקצת היום ככולו, כיון שנהג אבילות שעה אחת כאילו נהג כל היום כולו, ומותר לנעול ולרחוץ ולסוך ולגלח בשאר היום וכן הוא מותר בכל הדברים.

קרבן אורה מסכת מועד קטן דף כ עמוד ב

גמרא שמע מינה אבל אסור בנעילת הסנדל, הרמב"ן ז"ל בתורת האדם דקדק מאי קמ"ל בזה, פשיטא, אלא במאי ינהוג יום, ומפני זה הוכיח דאין צריך לנהוג כל דיני אבילות, אלא לעשות איזה מעשה הניכר לשם אבל, ולענ"ד נראה דהא דקאמר שמע מינה אבל אסור בנעילת הסנדל לאו אשמועה רחוקה קאי, אלא אפילו אשמועה קרובה, וכי היכא דאמר רב חסדא לעיל (י"ז ע"ב) אברייטא דתכפוהו אביליו זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת, ועיין תוס' שם (ד"ה זאת) והיינו משום דדיני אבל אינם מפורשים במשנה, והא דתנא לקמן (כ"א ע"א) אלו דברים שהאבל אסור בהן איכא תנאי פליגי אהא, כמו רחיצה כדאיתא בירושלמי (פ"ג ה"ה) דאיכא תנא דמתיר ברחיצה כמו אכילה ושתיה, ועיין בדברי קרבן עדה שם, ומשום הכי קאמר הכא שמע מינה דאסור בנעילת הסנדל, ומדברי הרמב"ם ז"ל (ה' אבל פ"ז ה"א - ב') נראה דאסור שעה א' בכל דיניו.